

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA**

**Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Кафедра філології / Filológia Tanszék

“ЗАТВЕРДЖУЮ / JÓVÁHAGYOM”

Завідувач кафедри
Tanszékvezető

Берегсасі Аніко Ференцівна

16. серпня 2024р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
TANTÁRGYI PROGRAM**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(назва навчальної дисципліни / a tantárgy neve)

Ступінь вищої освіти / Felsőoktatás szintje: Магістр

Галузь знань / képzési ág: 03 «Гуманітарні науки»

Освітня програма / képzési program: 035 «Філологія»

Кваліфікація: Магістр філології (українська мова та література)

Розробники програми / A program kidolgozói:

Чонка Тетяна Степанівна, кандидат філологічних наук, доцент

Опис навчальної дисципліни / A tantárgy leírása

Найменування показників / A jellemzők megnevezése	Характеристика навчальної дисципліни / A tantárgy jellemzői	
	денна форма навчання / nappali tagozat	заочна форма навчання / levelező tagozat
Кількість кредитів / Kreditszám 3	<u>Обов'язкова</u> / Вибіркова Kötelező / Választható	
Загальна кількість годин / Összóraszám 90	Курс / Évfolyam:	
	II	
	Семестр / Félév	
	3	
	Лекції / Előadások	
Тижневих годин для денної форми навчання / Heti óraszám nappali tagozaton: 6 аудиторних / kontakt 2 самостійної роботи / önálló munka 4	16 год./óra	4 год./óra
	Практичні, семінарські / Gyakorlati, szeminárium	
	12 год./óra	0 год./óra
	Лабораторні / Laboratóriumi	
	0 год./óra	0 год./óra
	Самостійна робота / Önálló munka	
	62 год./óra	86 год./óra
	Індивідуальні завдання: 6 год.	
	Вид контролю / Ellenőrzés formája: <u>екзамен</u> / залік	

Мета, завдання, компетентності та очікувані програмні результати навчання навчальної дисципліни / A tantárgy célja és feladata

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми сучасної зарубіжної літератури» передбачає розгляд особливостей розвитку зарубіжної літератури кінця ХХ – поч. ХХІ ст. Окреме завдання курсу полягає в ознайомленні студентів із тими художніми процесами, які відбуваються у світовій літературі протягом останніх десятиріч і потребують уважного прочитання та осмислення, зокрема, в контексті культурних ідентифікаційних пошуків сучасного суспільства.

Мета дисципліни – навчити розуміти світоглядні та естетичні засади й логіку розвитку постмодерної літературної епохи; розвинути практичні навички аналізу світового літературного процесу в контексті соціокультурної ситуації та філософських ідей часу.

Компетентності

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

(ЗК-1) - Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

(ЗК-2) - Здатність бути критичним і самокритичним.

(ЗК-3) - Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

(ЗК-4) - Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

(ЗК-6) - Здатність спілкуватися іноземною мовою.

(ЗК-7) - Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

(ЗК-11) - Здатність проведення досліджень на належному рівні.

(ЗК-12) - Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності:

(ФК-2) - Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційний шлях розвитку вітчизняного і зарубіжного літературознавства.

(ФК-3) - Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.

(ФК-4) - Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

(ФК-5) - Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

(ФК-6) - Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

(ФК-7) - Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

(ФК-9) - Здатність ефективно й компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі філології.

Програмні результати навчальної дисципліни

(ПРН-1) - Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

(ПРН-2) - Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

(ПРН-4) - Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

(ПРН-8) - Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення літературознавства

(ПРН-10) - Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (залежно від обраної спеціалізації).

(ПРН-12) - Дотримуватися правил академічної доброчесності.

(ПРН-13) - Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань і власну точку зору на них як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

(ПРН-15) - Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

(ПРН-17) - Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі.

(ПРН-18) - Презентувати результати свого дослідження науковій спільноті в наукових публікаціях чи виступах на конференціях, круглих столах, семінарах тощо.

Програма та структура навчальної дисципліни / A tantárgy programja és felépítése

Назви змістових модулів і тем A tartalmi modulok címe és témája	Кількість годин / Óraszám											
	денна форма / nappali						заочна форма / levelező					
	Усього összesen	у тому числі/ebből					Усього összesen	у тому числі/ebből				
		п/са	п/гу	лаб/lab	інд/egy	с.р./ö.m.		п/са	п/гу	лаб/lab	інд/egy	с.р./ö.m.
1	2	3	4	5	6	7	8	3	4	5	6	7
Тема 1. / 1. Téma Методологія літературознавчих досліджень. Сучасний процес: співвідношення і взаємодія різних стилів, напрямів, течій.		2	2		4	7		1			4	10
Тема 2. / 2. Téma Лауреати Нобелівської премії кінця ХХ – поч. ХХІ ст. Загальна характеристика їхньої творчості.		2	2		2	7		1			2	10
Тема 3. / 3. téma Роман-антиутопія в контексті світової літератури.		2				7		1				10
Тема 4. / 4. téma Зарубіжна фантастика ХХ–ХХІ ст.		2				7		1				
Тема 5. / 5. téma Дослідження американського життя у різних хронологічних зрізах.		2	2			7						10
Тема 6. / 6. Téma Новітня німецькомовна література.		2	2			7						10
Тема 7. / 7. Téma Сучасна французька література.		2	2			7						10
Тема 8. / 8. téma Японська та латиноамериканська сучасна література.		2	2			7						10
Усього годин / Összesen	90	16	12		6	56	90	4			6	80

Теми семінарських занять / A szemináriumi foglalkozások témája

№	Назва теми / A téma címe	Кількість годин / Óraszám
1	Американська література. Філософські романи-притчі Річарда Дейвіса Баха: «Джонатан Лівінгстон, мартин», «Ілюзії. Пригоди месії мимохить», «Ілюзії II. Пригоди учня мимохить». Джон Майкл Грін. «Провина зірок».	2
2	Французька література. Патрік Модіано – французький письменник і сценарист. «У кафе втраченої молодості». Лоран Гунель. «Людина, що хотіла бути щасливою», «Бог завжди подорожує інкогніто» та інші книги автора.	2
3	Чесько-французький письменник М.Кундера. «Нестерпна легкість буття». М.Павич – представник новітньої сербської літератури. «Хозарський словник. Жіночий примірник», «Скляний равлик».	2
4	Бразильський письменник П.Коельо. Дослідження проблем людського буття в романах «Алхімік». «Вероніка вирішує померти».	2
5	Австралія. Маркус Френк Зузак. «Крадійка книжок».	2
6	Творчість японського письменника Х. Муракамі «1Q84» .	2
	Разом	12

Теми індивідуальних завдань

№	Назва теми/ A téma címe	Кількість годин / Óraszám	Форми перевірки
1	Аналітичний огляд сучасного літературного процесу країни за вибором студента	2	конференція
2	Індивідуальні завдання за творчістю письменників - лауреатів Нобелівської премії кінця XX – поч. XXI ст. Підготувати презентації, висвітливши життя і творчість лауреатів Нобелівської премії в галузі літератури 1. Патрік Модіано (2014), Ельфріде Єлінек (2004), 2. Боб Ділан (2016), Орхан Памук (2006) 3. Кадзуо Ішігуро (2017), Доріс Лессінг (2007) 4. Ольга Токарчук (2018), Жан-Марі Гюстав Ле Клезіо (2008) 5. Петер Гандже (2019), Герта Мюллер (2009) 6. Луїза Глюк (2020), Хорхе Маріо Педро Варгас Льюїса (2010) 7. Абдулразак Гурна (2021), Томас Транстремер (2011) 8. Анні Ерно (2022), Мо Янь (2012) 9. Йон (Юнн) Фоссе (2023), Еліс Манро (2013)	2	презентації
3	«Література, яка навчає любити життя і людей»: Елеонор Портер «Поліанна», Ерік Шмітт «Оскар і Рожева Пані» та твір про людей з особливими потребами на вибір студента	2	круглий стіл
	Разом	6	

Самостійна робота / Önálló munka

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форми перевірки
1	Провідні риси постмодерністської естетики та літератури. У. Еко «Ім'я троянди», П. Зюскінд «Запахи, або Історія одного вбивці (Парфуми)», Х.Кортасар «Менади».	7	письмові відповіді
2	Драма абсурду. Е. Йонеско «Носороги», Семюель Беккет «Чекаючи Годо», М. Фріш «Санта-Крус».	7	есе
3-4	Творчість письменників - лауреатів Нобелівської премії кінця ХХ – поч. ХХІ ст.	14	презентації
5	Жанр утопії та антиутопії у світовій літературі. «Прекрасний новий світ» Олдос Гакслі (та письменників за вибором).	7	доповіді, дискусія
6	Зарубіжна фантастика ХХ–ХХІ ст. Твори Ніла Геймана (та письменників за вибором).	7	есе
7	Сучасна жіноча література (за вибором).	7	доповіді
8	Специфіка сучасної літератури країн Сходу. Харукі Муракамі. Стиль письменника. «Норвезький ліс» (та письменників за вибором).	7	письмові відповіді
	Всього:	56	

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДО КІНЦЕВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Загальна характеристика сучасного літературного процесу.
2. Естетичні та філософські засади постмодернізму.
3. Інтертекстуальність творів Умберто Еко.
4. Екзистенційна проблематика творчості Еріка Шмітта. «Оскар і Рожева Пані».
5. Гуманістичний пафос творчості. Елеонор Портер. «Поліанна».
6. Психологізм сучасної французької літератури.
7. Специфіка латиноамериканської сучасної літератури.
8. П. Зюскінд і його творіння постмодерністської доби.
9. Новітній «жіночий» роман (за вибором).
10. Людські цінності у творах Р. Баха.
11. Багатовимірний світ Хорхе Борхеса.
12. Тема людини-деміурга і граючого фантазера в творчості Хуліо Кортасара.
13. Інтелектуальна сатира у творчій спадщині Італо Кальвіно.
14. Симетричність та раціоналізм романної структури Алехо Бальмонта Карпентьєра.
15. Алессандро Барікко – один із найпопулярніших і найзагадковіших європейських письменників сучасності
16. М.Кундера – останній реаліст великих ідей та щирий мораліст ХХ ст.
17. Тема самотності в творчості японського письменника Х. Муракамі.
18. П.Коельо. Дослідження проблем людського буття.
19. М.Павич – представник новітньої сербської літератури
20. Фантастика як різновид художньої літератури. Аналіз твору за вибором.
21. С.Лем – представник філософської фантастики.
22. Р.Бредбері і А. Азімов – майстри фантастики, або «попереджувальної» прози.
23. Мо Янь – сучасний китайський письменник, лауреат Нобелівської премії з літератури. «Геній».
24. Образ молодої людини, її становлення, стосунків зі світом та психологічні проблеми в циклі творів про Андріана Моула Сью Таунсенда.
25. Н. Гейман – англійський письменник-фантаст, автор романів, графічних новел і коміксів. «Чому наше майбутнє залежить від читання» – лекція Н. Геймана про важливість читання в житті людини.
26. Проблематика повісті «Кораліна» Н. Геймана.
27. Й. Ягелло – польська письменниця, авторка творів для дітей та молоді. «Кава з кардамоном».
28. Д. Грін – американський письменник, автор книжок для підлітків та молоді, відеоблогер. «Провина зірок».
29. Маркус Френк Зузак. Короткі відомості про митця. «Крадійка книжок» – роман про Другу світову війну.
30. Жанр антиутопії в контексті сучасної літератури (за вибором).

Методи навчання / Tanulási módszerek

Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний (лекція); наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій); проблемно-пошукові методи (цілісний та компаративний аналіз художніх текстів; виконання кейсу проєктних завдань); репродуктивний метод (аналіз художніх текстів на всіх рівнях); дискусії; літературні вечори, конференції, сценічна постановка художніх творів.

Методи контролю / Az ellenőrzés módszerei

1. Поточний контроль: усне (індивідуальне, фронтальне, комбіноване) та письмове опитування; інтерпретація художніх текстів; аналіз текстів усно й письмово, індивідуально та в групі; написання творів; підготовка презентацій та творчих проєктів. 2. Поточний модульний контроль (модульна контрольна робота). 3. Підсумковий контроль: екзамен.

Критерії та засоби оцінювання / Az értékelés formái és kritériumai

Для здобувачів денної форми навчання		
Відповіді на семінарських заняттях	30 балів	
Усні та письмові відповіді на практичних/семінарських заняттях	макс. 30 балів	Здобувач бере участь у всіх семінарських/практичних заняттях, дає повні, вичерпні відповіді, успішно виконує письмові завдання.
	10-20	Здобувач бере участь у більшій частині семінарських/практичних занять, дає неповні відповіді, частково успішно виконує письмові завдання
	0-10	Здобувач бере участь у меншій частині семінарських/практичних занять, дає часткові відповіді, виконує меншу частину письмових завдань.
Самостійна робота	30 балів	
Доповідь із презентацією	10 балів	Здобувач обирає одну із запропонованих тем, готує доповідь, доповнену презентацією, з оглядом біографії та творчості письменника, аналізом художнього твору.
Письмовий аналіз прозового твору	5 балів	Здобувач здійснює письмовий аналіз обраного із запропонованого переліку прозового твору за запропонованою схемою.

Письмовий аналіз поетичного твору	5 балів	Здобувач здійснює письмовий аналіз обраного із запропонованого переліку поетичного твору за запропонованою схемою.
Творче завдання №1.	5 балів	Здобувач виконує творче завдання із запропонованого переліку.
Творче завдання №2.	5 балів	Здобувач виконує творче завдання із запропонованого переліку.
Модульна контрольна робота	20 балів	
Модульна контрольна робота	20 балів	Контрольна робота передбачає як відповіді на тести, так і розгорнуті відповіді.
Відповіді на іспиті	20 балів	
Усні та письмові відповіді під час іспиту	макс. 20 балів	Здобувач дає повні, вичерпні відповіді, успішно виконує письмові завдання.
	10-15	Здобувач дає неповні відповіді, частково успішно виконує письмові завдання.
	0-10	Здобувач дає часткові відповіді, виконує меншу частину письмових завдань.
		Підсумкова максимальна кількість балів 100. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях; недопустимість пропусків та запізнень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат.
Для здобувачів заочної форми навчання		
Самостійна робота	30 балів	
Доповідь із презентацією	10 балів	Здобувач обирає одну із запропонованих тем, готує доповідь, доповнену презентацією, з оглядом біографії та творчості письменника, аналізом художнього твору.
Письмовий аналіз прозового/драматичного твору	5 балів	Здобувач здійснює письмовий аналіз обраного із запропонованого переліку прозового твору за запропонованою схемою.

Письмовий аналіз поетичного твору	5 балів	Здобувач здійснює письмовий аналіз обраного із запропонованого переліку поетичного твору за запропонованою схемою.
Творче завдання №1.	5 балів	Здобувач виконує творче завдання із запропонованого переліку.
Творче завдання №2.	5 балів	Здобувач виконує творче завдання із запропонованого переліку.
Модульна контрольна робота	40 балів	
Модульна контрольна робота	40 балів	Контрольна робота передбачає як відповіді на тести, так і розгорнуті відповіді.
Відповіді на іспиті	30 балів	
Усні та письмові відповіді під час іспиту	макс. 30 балів	Здобувач дає повні, вичерпні відповіді, успішно виконує письмові завдання.
	10-20	Здобувач дає неповні відповіді, частково успішно виконує письмові завдання.
	0-10	Здобувач дає часткові відповіді, виконує меншу частину письмових завдань.
		Підсумкова максимальна кількість балів 100. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях; недопустимість пропусків та запізень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат.

Шкала оцінювання: національна та ECTS / Osztályozási skála: nemzeti és ECTS (визначена Положенням про організацію освітнього процесу)

Сума балів за всі види навчальної діяльності / Tanulmányi összpontszám	Оцінка ECTS / ECTS osztályzat	Оцінка за національною шкалою / Osztályzat a nemzeti skála szerint	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики / vizsga, évfolyammunka és gyakorlat esetén	для заліку / beszámoló esetén
90–100	A	відмінно / jeles	зараховано / megfelelt
82–89	B	добре / jó	
75–81	C		
64–74	D		

60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання / elégtelen a pótvizsga lehetőségével	не зараховано з можливістю повторного складання / nem felelt meg, a pótbeszámoló lehetőségével
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / elégtelen, a tárgy újrafelvételének kötelezettségével	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / nem felelt meg, a tárgy újrafelvételének kötelezettségével

Методичне забезпечення

ТЗН (комп'ютер, комп'ютерний проєктор, інтерактивна дошка), настінні плакати, інтернет-ресурси.

Рекомендована і допоміжна література навчальної дисципліни та інші інформаційні ресурси/A tantárgy kötelező és ajánlott irodalma

Основна література

1. Давиденко Г.Й. Історія новітньої зарубіжної літератури. Навчальний посібник. К.: В-во «Центр учбової літератури», 2022.
2. Кузьменко В. І. Історія зарубіжної літератури ХХ ст. 2-ге видання, стереотипне: навчальний посібник К.: Видавничий дім «Академія», 2012.
3. Помазан І.О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: підруч. Х. : Вид-во НУА, 2010

Допоміжна література

1. Зарубіжна література ХХ століття // За ред. М. І. Борецького. Львів, 2000.
2. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навч. кн. Богдан, 2005.
3. Chonka, T., Kordonets, O., Balla, E., Baniyas, V., & Baniyas, N. (2024). From Mary Shelley to Stephen King: the transformation of gothic fiction in English literature. Amazonia Investiga, 13(78), 209-217.
4. Chonka Tetyana, Baniyas Volodymyr, Baniyas Nataliya, Baran Adalbert, Siladi Vasyl Mystical function of leitmotifs which individualize different characters in sylvie germain's novel "The book of nights". Synesis, v. 15, n.4. Universidade Católica de Petrópolis, Rio de Janeiro, Brasil, 2023. 273–288. ISSN 1984-6754
5. Chonka Tetiana, Bárány Adalbert Інтерпретаційні зіставлення діалогіки як мистецького пошуку у творчості Володимира Набокова та Герман Гессе. // Katalin Balázs, Sanda Misirianțu (ed.). Studii de Limbă, Literatură și metodică XVI. Napoca Star, 2023. 94–108. ISSN 1842-5585.
6. Тетяна Чонка, Адальберт Барань Категорія гри як філософський і естетичний чинник творчості Германа Гессе //// Філологічний часопис : науковий журнал. С. Шуляк (гол.

- ред.). Умань: ВПЦ «Візаві», вип. 1(19) / 2022. Philological Review, Issue 1(19) / 2022, стр. 146 – 155.
7. Бересасі А. Ф., Чонка Т. С. Автобіографічна гра як основа побудови діалог «автор-герой-читач» у творчості Володимира Набокова / ВЧЕНІ ЗАПИСКИ ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО Серія: Філологія. Журналістика Том 33 (72) № 2 2022 Частина 2 стр. 149 – 156.
 8. Чонка Т.С. Прийом автоілюзій у творчості Володимира Набокова // Theory and practice of modern science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), April 1, 2022. Kraków, Republic of Poland: European Scientific Platform., p. 14-16.
 9. Чонка Т.С. Творча реалізація нової культури діалогу у літературній спадщині Володимира Набокова // Сучасна філологічна наука: актуальні питання та вектори розвитку: колективна монографія / відп. за випуск М. В. Мамич. Львів-Торунь: Ліга-Прес, 2021. 512 с., с. 423 – 456.
 10. Чонка Т.С. Ігрова діяльність автора-героя-читача: комунікативно-діалогічний аспект / Південний архів: Збірник наукових праць. Вип. XLIII. 2008 р., с.203 – 208.
 11. Чонка Т.С. Художня діяльність автора, героя і читача: комунікативно-діалогічний аспект // Світ дослідницьких студій: Наукові записки факультету романо-германської філології / Науковий збірник на пошану професора Миколи Зимомрі / Вип. III. Дрогобич: ДДПУ, 2007. С. 285 – 290.

Інформаційні ресурси

Сайт ЗУІ ім. Ф. Ракоці II www.kmf.uz.ua

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ:

http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN Soc_Gum/isp/texts.html

Бібліотека освітніх книг у pdf - український освітній ресурс.

<https://subject.com.ua/pdf/126.html>

[Давиденко Г.Й. та ін. Історія новітньої зарубіжної літератури \[PDF ...](#)

<https://www.twirpx.com/file/308712>

<https://vseosvita.ua/>

<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=8504>

https://svitliteraturu.com/board/programi/onovleni_programi_iz_zarubizhnoji_literaturi_6_11_kl/3-1-0-344